

555**ROZPORZĄDZENIE MINISTRA POLITYKI SPOŁECZNEJ¹⁾**

z dnia 7 kwietnia 2005 r.

w sprawie standardów kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych

Na podstawie art. 9f ust. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781 oraz z 2005 r. Nr 17, poz. 141) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Określa się standardy kształcenia w kolegiach pracowników służb społecznych, stanowiące załącznik do rozporządzenia.

¹⁾ Minister Polityki Społecznej kieruje działem administracji rządowej — zabezpieczenie społeczne, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Polityki Społecznej (Dz. U. Nr 265, poz. 2643).

2. Standardy, o których mowa w ust. 1, obejmują:

- 1) wymagania dotyczące realizowania planów nauczania;
- 2) przedmioty kształcenia;
- 3) zakres i wymiar praktyk zawodowych;
- 4) treści programowe;
- 5) wymagane umiejętności.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Polityki Społecznej: w z. *C. Miżejewski*

Załącznik do rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 7 kwietnia 2005 r. (poz. 555)

STANDARDY KSZTAŁCENIA W KOLEGIACH PRACOWNIKÓW SŁUŻB SPOŁECZNYCH**I. Wymagania dotyczące realizowania planów nauczania**

W kolegium pracowników służb społecznych, zwanym dalej „kolegium”, łączna liczba zajęć wynosi 2 915 godzin, w tym 2 355 godzin przedmiotów kształcenia oraz 560 godzin praktyk zawodowych.

1. Do realizowania planów nauczania w kolegium niezbędne są:

- 1) sale wykładowe i sale do ćwiczeń;

- 2) sale ćwiczeniowo-warsztatowe dla małych grup słuchaczy;
- 3) pracownia komputerowa;
- 4) sala treningowa do realizacji treningu integracyjnego, menedżerskiego, zajęć relaksacyjnych i elementów psychoterapii;
- 5) sala gimnastyczna do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego z elementami samoobrony;

- 6) biblioteka;
7) czytelnia.
2. Sale wykładowe i sale do ćwiczeń wyposażone są w:
- 1) środki techniczne, takie jak: telewizor, magnetowid, rzutnik pisma, rzutnik przezroczny, zestaw komputerowy, drukarka, kopiarka, rzutnik multimedialny;
 - 2) materiały dydaktyczne, takie jak: filmy, przezroczka, foliogramy, programy komputerowe, plansze;
 - 3) tekstowe źródła informacji, takie jak: czasopiśma specjalistyczne, instrukcje do ćwiczeń, katalogi, prospekty.
3. Sale ćwiczeniowo-warsztatowe wyposażone są w:
- 1) sprzęt RTV (np. telewizor, odtwarzacz, radiomagnetofon, kamera);
 - 2) rzutnik do slajdów;
 - 3) projektor multimedialny;
 - 4) diaskop;
 - 5) ekran;
 - 6) tablice (np. magnetyczne, flip-chart);
 - 7) listwy przyściennie do zawieszania plansz;
 - 8) foliogramy;
 - 9) dyktafony.
4. Pracownia komputerowa wyposażona jest w:
- 1) stanowisko komputerowe dla każdego słuchacza i nauczyciela;
 - 2) zestawy komputerowe z systemem operacyjnym, edytorem tekstu, stałym dostępem do Internetu oraz programami użytkowymi, w tym specjalistycznym programem dla instytucji pomocy społecznej;
 - 3) drukarkę kolorową lub czarno-białą;
 - 4) projektor multimedialny;
- 5) wskaźnik laserowy;
6) tablice i ekran.
5. Sala treningowa wyposażona jest w:
- 1) sprzęt audiowizualny wraz z zestawem kaset i płyt, w tym z muzyką relaksacyjną;
 - 2) materace;
 - 3) tablice flip-chart;
 - 4) fotele lub pufy;
 - 5) literaturę specjalistyczną.
6. Sala gimnastyczna wyposażona jest w:
- 1) materace gimnastyczne lub maty;
 - 2) tarcze ochronne;
 - 3) tarcze do uderzeń;
 - 4) sprzęt ochronny: ochraniacze rąk, nóg, głowy, tułowia;
 - 5) sprzęt gimnastyczny i lekkoatletyczny.
- Przy sali gimnastycznej znajdują się: szatnia, natryski, magazyn na sprzęt oraz pokój dla nauczyciela.
7. Biblioteka wyposażona jest w:
- 1) podręczniki i specjalistyczną literaturę z dziedziny polityki społecznej, pedagogiki, psychologii itp.;
 - 2) zestaw komputerowy ze stałym dostępem do Internetu.
8. Czytelnia wyposażona jest w stanowisko komputerowe:
- 1) umożliwiające słuchaczom przeglądanie katalogów biblioteki;
 - 2) ze stałym dostępem do Internetu;
 - 3) posiadające program umożliwiający korzystanie z przepisów prawnych, niezbędnych w pracy pracownika socjalnego.

II. Przedmioty kształcenia

	Liczba godzin zajęć
A. Przedmioty kształcenia ogólnego	510
B. Przedmioty podstawowe	420
C. Przedmioty kierunkowe	180
D. Przedmioty specjalnościowe	825
E. Przedmioty specjalizacyjne	420
RAZEM	2 355

Na kształcenie w systemie wieczorowym i zaocznym przeznaczona jest 80 % godzin zajęć określonych odpowiednio w lit. A, B, C, D, E.

A. Przedmioty kształcenia ogólnego

	Liczba godzin zajęć
1. Język obcy	180
2. Wychowanie fizyczne z elementami samoobrony	120

3. Informatyka	60
4. Podstawy filozofii	45
5. Logika	45
6. Przedmiot do wyboru:	60
1) edukacja ekologiczna	
2) finanse publiczne	
3) gerontologia	
4) ergonomia	
Razem	510

B. Przedmioty podstawowe

Liczba godzin zajęć

1. Wprowadzenie do psychologii	60
2. Psychologia rozwojowa i osobowości	60
3. Podstawy medycyny społecznej	60
4. Ekonomia społeczna	60
5. Metody badań społecznych	60
6. Etyka	60
7. Wprowadzenie do socjologii	60
Razem	420

C. Przedmioty kierunkowe

Liczba godzin zajęć

1. Pedagogika społeczna	45
2. Psychologia społeczna	45
3. Podstawy komunikacji interpersonalnej	45
4. Patologie społeczne	45
Razem	180

D. Przedmioty specjalnościowe

Liczba godzin zajęć

1. Polityka społeczna	45
2. Statystyka społeczna z elementami demografii	45
3. System prawny pomocy społecznej	60
4. Pedagogika specjalna	45
5. Socjologia rozwoju i strategię rozwoju lokalnego	45
6. Socjologia i psychologia rodziny	60
7. Metodologia i metodyka pracy socjalnej	150
8. Elementy psychoterapii	45
9. Organizacja i zarządzanie	45
10. Problemy i kwestie społeczne	120
11. Podstawy psychopatologii	45
12. Aksjologia pracy socjalnej	30
13. Prawo rodzinne i opiekuńcze	30
14. Seminarium dyplomowe	60
Razem	825

E. Przedmioty specjalizacyjne

	Liczba godzin zajęć
1. Wprowadzenie do pracy socjalnej	60
2. Projekt socjalny	60
3. Struktura i organizacja pomocy społecznej	45
4. Przedmiot specjalizacyjny do wyboru:	90
1) rehabilitacja osób niepełnosprawnych	
2) rynek pracy i bezrobocie	
3) organizowanie społeczności lokalnej	
5. Rodzinne poradnictwo socjalne	45
6. Superwizja	60
7. Warsztaty terapii zajęciowej	60
	Razem 420

III. Zakres i wymiar praktyk zawodowych

Praktyki zawodowe są realizowane w następujących placówkach:

- 1) jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej;
- 2) instytucjach i organizacjach zajmujących się pomocą i pracą socjalną na rzecz osób i rodzin wymagających wsparcia.

W programie nauki powinny znaleźć się praktyki zawodowe umożliwiające pełne wykorzystanie zasady przemienności teoretycznego i praktycznego kształcenia.

1. Zakres praktyk zawodowych:

- 1) zapoznanie się ze specyfiką funkcjonowania placówki:
 - a) struktura i organizacja placówki,
 - b) rodzaj świadczonych usług,
 - c) specyfika pod względem demograficzno-ekonomicznym oraz psychologiczno-społecznym osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej,
 - d) potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej,
 - e) stopień zaspokojenia potrzeb osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej przez placówkę i poza nią;
- 2) aktywne uczestnictwo w działaniach podejmowanych w placówce, na podstawie umowy zawartej z przedstawicielem placówki;
- 3) nawiązanie kontaktów z osobami i rodzinami korzystającymi z pomocy społecznej świadczonej przez placówkę;
- 4) współdziałanie w rozpoznawaniu, zaspokajaniu oraz uaktywnianiu potrzeb indywidualnych i społecznych osób i rodzin wymagających wsparcia.

2. Wymiar praktyk zawodowych:**1) praktyki zawodowe ogólne realizowane w:**

- a) ośrodkach pomocy społecznej (miejskich, gminnych), umożliwiające słuchaczowi poznanie najszerszego katalogu problemów społecznych, których identyfikowanie i rozwiązywanie sprzyja rozwijaniu oraz doskonaleniu umiejętności profesjonalnego działania w zawodzie pracownika socjalnego,
- b) w placówkach całodobowych, umożliwiające słuchaczowi przeprowadzenie kompleksowej analizy problemów, wynikających z opuszczenia naturalnego środowiska i przebywania przez dziecko lub osobę dorosłą czasowo lub bezterminowo w tego typu placówce;

- 2) praktyki zawodowe specjalizacyjne, obejmujące obszar zagadnień związanych z wybranym profilem specjalizacji. Praktyki te są ukierunkowane na pracę socjalną mającą na celu przezwyciężanie problemów osób i rodzin doświadczonych bezrobociem, niepełnosprawnością lub innymi problemami utrudniającymi funkcjonowanie w społeczności lokalnej. Istotną część praktyk zawodowych specjalizacyjnych stanowi poszukiwanie rozwiązań konkretnego problemu i podejmowanie działań o charakterze prewencyjnym. Doświadczenia z praktyk zawodowych specjalizacyjnych stanowią podstawę do opracowania przez każdego słuchacza projektu socjalnego;

- 3) praktyki zawodowe dyplomowe, ukierunkowane na rozwijanie u słuchaczy indywidualnych zainteresowań i umiejętności badawczych. W toku praktyk słuchacz opracowuje i realizuje projekt programu rozwiązania problemu społecznego na podstawie wcześniej przygotowanej diagnozy.

Praktyki zawodowe są realizowane w wymiarze 7 godzin na dzień.

PRAKTYKI ZAWODOWE	LICZBA GODZIN (ogółem)	ROZKŁAD GODZIN PRAKTYK ZAWODOWYCH					
		I ROK		II ROK		III ROK	
		1. semestr	2. semestr	3. semestr	4. semestr	5. semestr	6. semestr
1	2	3	4	5	6	7	8
Praktyki zawodowe ogólne w ośrodku pomocy społecznej	140		140				
Praktyki zawodowe ogólne w placówce całodobowej	140				140		
Praktyki zawodowe specjalizacyjne i dyplomowe	280					210 (2 razy w tygodniu przez 15 tygodni)	70 (raz w tygodniu przez 10 tygodni)
Razem:	560		140		140	210	70

IV. Treści programowe

A. Przedmioty kształcenia ogólnego

1. Język obcy na poziomie średnio zaawansowanym lub zaawansowanym:

- 1) ćwiczenia rozumienia tekstu pisanego, rozumienia ze słuchu, pisanie;
- 2) przyswojenie słownictwa z zakresu pracy społecznej;
- 3) czytanie literatury zawodowej;
- 4) ćwiczenia konwersacyjne ukierunkowane na słownictwo przydatne w komunikacji i wymianie doświadczeń ze środowiskiem zawodowym partnerów zagranicznych realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej i pracy społecznej.

2. Wychowanie fizyczne z elementami samoobrony:

- 1) czynniki i środki wychowania fizycznego warunkujące zdrowie i sprawność fizyczną;
- 2) walka wręcz, samoobrona a obrona konieczna;
- 3) obrona bierna i czynna (odpowiedzialność karna);
- 4) zasady postępowania w samoobronie;
- 5) standardy obronne w typowych i trudnych sytuacjach;
- 6) prewencja w życiu codziennym;
- 7) ćwiczenie podstawowych umiejętności i form obrony.

3. Informatyka:

- 1) przechowywanie informacji w komputerze;
- 2) elementy budowy komputera — typowa konfiguracja;
- 3) rodzaje oprogramowania — system operacyjny;
- 4) programy narzędziowe, programy użytkowe;
- 5) kompresja i archiwizacja danych;
- 6) ochrona przed wirusami;
- 7) Internet — praktyczne wykorzystanie systemu do poszukiwania informacji z dziedziny pracy społecznej i pomocy społecznej oraz komunikacji ze środowiskiem pracowników społecznych;
- 8) praktyczne wykorzystanie edytora tekstu i arkusza kalkulacyjnego w pracy zawodowej pracownika społecznego.

4. Podstawy filozofii:

- 1) filozofia jako nauka: funkcje i działy;
- 2) zagadnienia ontologiczne, epistemologiczne, społeczne i antropologiczne;
- 3) dzieje myśli filozoficznej w kręgu europejskim;
- 4) wybrane szkoły i kierunki filozoficzne w epoce starożytnej (Platon, Arystoteles), średniowiecznej (św. Augustyn, św. Tomasz z Akwinu), nowożytnej (Kartezjusz, Hume, Kant, Hegel, Marks, Nietzsche, Husserl, Heidegger);
- 5) jedność człowieka;
- 6) determinizm i indeterminizm a wolna wola;
- 7) doniosłość rozumienia filozoficznego człowieka i świata dla kształtowania się kultury.

5. Logika:

- 1) wybrane sposoby pojmowania logiki jako dyscypliny badawczej, jej miejsce i znaczenie w systemie nauk;
- 2) logika jako nauka o ogólnych metodach poznawczych;
- 3) logika a matematyka, logika a język potoczny, logika a informatyka;
- 4) język jako system znaków;
- 5) logika formalna, uzasadnianie twierdzeń i rodzaje uzasadnień;
- 6) wnioskowanie — rodzaje, błędy, rola wnioskowania przy opisie i wyjaśnianiu zjawisk;
- 7) wypowiedzi oceniające i normy;
- 8) pytania i odpowiedzi;
- 9) elementy retoryki.

6. Przedmiot do wyboru:

- 1) edukacja ekologiczna:
 - a) środowisko życia człowieka, jego struktura i wzajemne powiązania,
 - b) kierunki zmian w środowisku przyrodniczym i społeczno-kulturowym,
 - c) środowiskowe uwarunkowania i możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka,
 - d) zagrożenia cywilizacyjne,
 - e) zasady zróżnicowanego rozwoju i prośrodowiskowego stylu życia,
 - f) polityka ekologiczna państwa, ruchy ekologiczne, działania na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska;
- 2) finanse publiczne:
 - a) system finansowy państwa,
 - b) zasady zarządzania finansami publicznymi,
 - c) system budżetowy, konstrukcja budżetu, równowaga budżetowa, budżet państwa i budżety samorządów, dyscyplina budżetowa,
 - d) społeczne i gospodarcze skutki wydatków dokonywanych przez władze publiczne;
- 3) gerontologia:
 - a) geriatria a gerontologia, przegląd koncepcji,
 - b) zdolności przystosowawcze organizmu a wiek człowieka,
 - c) starzenie się jako zjawisko biologiczne,
 - d) miejsce człowieka starszego w rodzinie i społeczeństwie,
 - e) demograficzne problemy polityki ludnościowej,
 - f) wybrane aspekty aktywności życiowej i zawodowej osób starszych,
 - g) system świadczeń społecznych na rzecz osób starszych,
 - h) formy opieki nad ludźmi starszymi, opieka terminalna i paliatywna;

4) ergonomia:

- a) społeczne i ekonomiczne znaczenie ergonomii,
- b) obciążenie pracą,
- c) czynniki środowiska pracy,
- d) społeczne czynniki środowiska pracy, mobbing,
- e) metody badania obciążenia pracą i środowiskiem pracy,
- f) środki prawne ochrony pracy.

B. Przedmioty podstawowe**1. Wprowadzenie do psychologii:**

- 1) psychologia jako nauka o człowieku i jego funkcjonowaniu;
- 2) miejsce psychologii wśród innych nauk o człowieku;
- 3) główne kierunki psychologii;
- 4) biologiczne podstawy zachowania człowieka;
- 5) procesy poznawcze;
- 6) procesy emocjonalno-motywacyjne;
- 7) uczenie się i pamięć;
- 8) osobowość;
- 9) metody badawcze psychologii.

2. Psychologia rozwojowa i osobowości:

- 1) pojęcie rozwoju;
- 2) rodzaje zmian rozwojowych;
- 3) charakterystyka czynników oraz mechanizmów warunkujących rozwój;
- 4) metody psychologii rozwojowej;
- 5) charakterystyka rozwoju fizycznego i psychicznego człowieka;
- 6) rozwój emocji i uczuć;
- 7) rozwój poznawczy jednostki;
- 8) rozwój moralno-społeczny;
- 9) podstawowe orientacje w psychologii osobowości;
- 10) rozwój osobowości; dzieciństwo, adolescencja, dojrzałość, starość — rozwój i przystosowanie.

3. Podstawy medycyny społecznej:

- 1) zdrowie według definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO);
- 2) biologiczne i środowiskowe uwarunkowania zdrowia;
- 3) struktura społeczna i styl życia a zdrowie;
- 4) epidemiologia chorób społecznych;
- 5) ochrona zdrowia i opieka zdrowotna;
- 6) pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.

4. Ekonomia społeczna:

- 1) ekonomia jako nauka społeczna;
- 2) współczesne systemy gospodarcze;
- 3) podstawy teorii zachowania konsumentów;
- 4) rynek i ocena równowagi;
- 5) rynek pracy i zjawisko bezrobocia;
- 6) dochód narodowy;
- 7) mierniki poziomu życia ludności; zagadnienie minimum socjalnego;
- 8) koniunktura gospodarcza; równowaga ekonomiczna i społeczna;
- 9) system finansowy państwa — rola państwa w alokacji zasobów.

5. Metody badań społecznych:

- 1) strategie i typologia badań społecznych ze względu na cel, organizację, przedmiot i procedurę;
- 2) metody i techniki badań społecznych;
- 3) organizacja i etapy badań społecznych;
- 4) zasady opracowania materiałów badawczych;
- 5) znaczenie badań społecznych w monitorowaniu zmian w pomocy społecznej.

6. Etyka:

- 1) metodologiczne podstawy etyki; przedmiot, metoda i cel etyki; schemat jednolitej typologii etyki (wg S. Kamińskiego);
- 2) podstawowe kierunki w antropologii i aksjologii;
- 3) główne koncepcje etyczne;
- 4) etyka zawodowa;
- 5) kodeksy etyczne.

7. Wprowadzenie do socjologii:

- 1) pojęcia i teorie socjologii, problem socjologiczny a kwestia społeczna;
- 2) socjologiczna koncepcja człowieka i osobowości;
- 3) zbiorowości społeczne i zbiorowości terytorialne; więź społeczna;
- 4) interakcje społeczne, system wartości i norm;
- 5) socjalizacja, kontrola społeczna;
- 6) zróżnicowanie społeczne i dynamika społeczna; nierówności społeczne;
- 7) relacje rodzina — społeczność lokalna — społeczeństwo; współzależność zjawisk z różnych poziomów;
- 8) kultura masowa i kultura popularna; zmiany społeczno-kulturowe;
- 9) religia jako instytucja społeczna.

C. Przedmioty kierunkowe**1. Pedagogika społeczna:**

- 1) przedmiot i zadania pedagogiki społecznej;
- 2) środowisko jako zespół czynników współwyznaczających rozwój jednostki;

- 3) rodzina jako środowisko wychowawcze;
- 4) grupy rówieśnicze i ich oddziaływania wychowawcze;
- 5) szkoła jako środowisko społeczno-wychowawcze i społeczno-instytucjonalne;
- 6) nieprzystosowanie społeczne;
- 7) specyfika oddziaływań wychowawczych związanych ze środowiskiem pracy;
- 8) społeczny sens kształcenia ustawicznego;
- 9) człowiek stary — zadania pedagogiki społecznej.

2. Psychologia społeczna:

- 1) psychologia społeczna jako nauka;
- 2) poznanie społeczne; błędy percepcyjne;
- 3) postawy społeczne;
- 4) propaganda i przekonywanie;
- 5) małe grupy społeczne;
- 6) konformizm;
- 7) dysonans poznawczy;
- 8) agresja i przemoc;
- 9) uprzedzenia;
- 10) atrakcyjność interpersonalna.

3. Podstawy komunikacji interpersonalnej:

- 1) modele i koncepcje komunikacji międzyludzkiej;
- 2) komunikacja werbalna i niewerbalna;
- 3) wybrane teorie komunikacji interpersonalnej;
- 4) bariery komunikacyjne;
- 5) aktywne słuchanie;
- 6) asertywność;
- 7) konflikt interpersonalny w komunikacji;
- 8) podstawowe zasady negocjacji.

4. Patologie społeczne:

- 1) pojęcie i koncepcje teoretyczne patologii społecznej;
- 2) typy i rozkład patologii społecznych we współczesnym społeczeństwie polskim;
- 3) zmiany obrazu i nasilenia patologii;
- 4) alkoholizm, narkomania i inne toksykomanie;
- 5) epidemiologia AIDS;
- 6) przestępczość;
- 7) patologie nieformalnych i formalnych relacji międzyludzkich;
- 8) związki między patologiami.

D. Przedmioty specjalnościowe**1. Polityka społeczna:**

- 1) relacje między polityką gospodarczą a społeczną;
- 2) potrzeby społeczne;
- 3) ekonomiczne uwarunkowania potrzeb społecznych i ich zaspokajania;

- 4) różnicowanie potrzeb społecznych;
- 5) modele i instrumenty polityki społecznej;
- 6) zabezpieczenie społeczne;
- 7) samorząd terytorialny jako podmiot realizujący zadania z zakresu polityki społecznej;
- 8) różnicowanie rozwoju gospodarczego a budżety gmin w aspekcie lokalnej polityki społecznej;
- 9) kwestie społeczne;
- 10) polityka społeczna wobec kwestii społecznych.

2. Statystyka społeczna z elementami demografii:

- 1) przedmiot i metody statystyki;
- 2) opracowanie i prezentacja materiału statystycznego;
- 3) metody analizy: struktury zbiorowości, współzależności i zmian w czasie;
- 4) podstawowe zagadnienia z zakresu demografii.

3. System prawny pomocy społecznej:

- 1) pojęcie prawa i jego rola w państwie i społeczeństwie;
- 2) system i źródła prawa w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) proces tworzenia prawa i jego obowiązywanie;
- 4) organy ochrony prawnej;
- 5) podstawowe zagadnienia dotyczące: prawa karnego, cywilnego, administracyjnego, pracy i prawa finansowego;
- 6) zabezpieczenie społeczne;
- 7) pomoc społeczna w strukturze administracyjnej;
- 8) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.) i przepisy wykonawcze;
- 9) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.);
- 10) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143, z późn. zm.);
- 11) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.) i przepisy wykonawcze;
- 12) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231, z późn. zm.);
- 13) wspieranie zatrudnienia oraz rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych;
- 14) zastosowanie przepisów Kodeksu cywilnego i Kodeksu postępowania administracyjnego w pomocy społecznej.

4. Pedagogika specjalna:

- 1) przedmiot i zakres pedagogiki specjalnej;
- 2) relacje pedagogiki specjalnej z innymi dyscyplinami naukowymi;
- 3) rozmiary niepełnosprawności w populacji generalnej i młodzieżowej;

- 4) zasady i metody pracy pedagogicznej z osobami niepełnosprawnymi;
- 5) system kształcenia specjalnego w Polsce na tle systemów w innych państwach;
- 6) zagadnienia szczegółowe pedagogiki specjalnej;
- 7) postawy społeczne wobec niepełnosprawnych (deontologia w praktyce), idea integracji osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem;
- 8) problemy osób niepełnosprawnych dorosłych funkcjonujących samodzielnie, w rodzinach i wspólnotach.

5. Socjologia rozwoju i strategie rozwoju lokalnego:

- 1) teorie rozwoju społecznego, modernizacji, konwergencji i zależności;
- 2) typy społeczeństw;
- 3) globalizm i lokalizm;
- 4) społeczeństwo obywatelskie;
- 5) lokalne programy rozwoju;
- 6) strategie, elementy i obszary rozwoju lokalnego;
- 7) narzędzia budowania strategii rozwoju lokalnego i pomiar efektów.

6. Socjologia i psychologia rodziny:

- 1) rodzina jako grupa społeczna i instytucja;
- 2) teoretyczne interpretacje instytucji małżeństwa i rodziny;
- 3) funkcje rodziny;
- 4) przeobrażenia w makrostrukturach społecznych a przemiany rodziny;
- 5) przystosowawcze i ochronne funkcje rodziny, dysfunkcjonalność i jej skutki;
- 6) rodzina jako system;
- 7) cykl życia rodzinnego;
- 8) komunikacja w rodzinie;
- 9) kryzysy rozwojowe i sytuacyjne w przebiegu życia rodziny;
- 10) metody i techniki diagnozowania rodziny;
- 11) terapie rodzinne.

7. Metodologia i metodyka pracy socjalnej:

- 1) teoretyczne podstawy pracy socjalnej;
- 2) metodologia i metodyka działania w pracy socjalnej;
- 3) metodyczne działania bezpośrednie i pośrednie w pracy socjalnej;
- 4) fazy metodycznego działania w pracy socjalnej;
- 5) podejścia (modele) w pracy socjalnej;
- 6) metody pracy socjalnej;
- 7) techniki pracy socjalnej;
- 8) narzędzia pracy pracownika socjalnego;
- 9) role pracownika socjalnego w pracy w indywidualnych przypadkach, z grupą, ze społecznością;

- 10) warsztat pracy pracownika socjalnego;
- 11) podstawowe umiejętności pracownika socjalnego;
- 12) podstawowe prawa i wolności człowieka a praca socjalna;
- 13) prawa socjalne w Polsce.

8. Elementy psychoterapii:

- 1) kierunki i szkoły psychoterapeutyczne;
- 2) metody i techniki psychoterapii indywidualnej i grupowej;
- 3) przygotowanie i przebieg procesu psychoterapii;
- 4) zjawiska w psychoterapii;
- 5) specyfika psychoterapii w przypadku zaburzeń nerwicowych, zaburzeń nastroju, psychoz schizofrenicznych;
- 6) rodzaje terapii i sposoby radzenia sobie z lękiem, agresją oraz skutkami przemocy.

9. Organizacja i zarządzanie:

- 1) podstawowe pojęcia teorii organizacji i zarządzania;
- 2) kadra kierownicza, władza i wpływy w organizacji;
- 3) proces i zakres zarządzania;
- 4) podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów;
- 5) grupowa organizacja, zarządzanie procesami interpersonalnymi i grupowymi;
- 6) motywacja w organizacji;
- 7) komunikacja;
- 8) strategię zarządzania;
- 9) zarządzanie potencjałem społecznym;
- 10) kultura organizacji i zagadnienia etyczne.

10. Problemy i kwestie społeczne:

- 1) źródła i charakter problemów społecznych;
- 2) ontologiczny status problemów społecznych;
- 3) ubóstwo i marginalizacja społeczna;
- 4) cykl życiowy jednostki i związane z tym kwestie społeczne;
- 5) problemy współczesnej rodziny;
- 6) dezorganizacja, patologia społeczna i dewiacje;
- 7) problemy społeczne związane ze zdrowiem; alkoholizm, narkomania, HIV/AIDS;
- 8) kwestie społeczne w środowisku wielkomiejskim i wiejskim;
- 9) zapobieganie oraz zwalczanie wykorzystania seksualnego kobiet i dzieci;
- 10) zjawisko handlu ludźmi, zapobieganie, zwalczanie oraz karanie handlu ludźmi, udzielanie pomocy ofiarom handlu ludźmi;
- 11) zagadnienia dotyczące integracji cudzoziemców;
- 12) degradacja środowiska naturalnego jako kwestia społeczna.

11. Podstawy psychopatologii:

- 1) pojęcie normy i patologii;
- 2) diagnozowanie i klasyfikacja zaburzeń psychicznych;
- 3) lęk i zaburzenia psychosomatyczne;
- 4) depresja i schizofrenia;
- 5) zaburzenia społeczne i interpersonalne;
- 6) zaburzenia psychiczne na przestrzeni życia.

12. Aksjologia pracy socjalnej:

- 1) jednostkowy, społeczny i kulturowy wymiar wartości;
- 2) etyka a cele i zadania pracy socjalnej;
- 3) wartości moralne i etyka zawodu pracownika socjalnego;
- 4) kodeks etyczny;
- 5) dylematy etyczne w pracy socjalnej;
- 6) świat wartości człowieka wspomaganego i etyka pomagania;
- 7) kwestie winy i odpowiedzialności;
- 8) moralne i instrumentalne aspekty pomagania;
- 9) system wartości społecznych a legitymizacja polityki społecznej i pracy socjalnej.

13. Prawo rodzinne i opiekuńcze:

- 1) stosunki majątkowe między małżonkami;
- 2) odpowiedzialność małżonków za zobowiązania (w czasie trwania i po ustaniu ustroju wspólności majątkowej);
- 3) pochodzenie dziecka;
- 4) władza rodzicielska;
- 5) obowiązek alimentacyjny;
- 6) przysposobienie;
- 7) ogólna charakterystyka funkcjonowania rodzin zastępczych oraz innych instytucji o charakterze opiekuńczo-wychowawczym;
- 8) małżeństwo, ustanie małżeństwa, separacja;
- 9) opieka prawna, kuratela.

E. Przedmioty specjalizacyjne

1. Wprowadzenie do pracy socjalnej:

- 1) wpływ czynników społeczno-kulturowych na rozwój teorii i praktyki pracy socjalnej;
- 2) historia pomocy człowiekowi i rozwój nowoczesnej pracy socjalnej;
- 3) zawód pracownika socjalnego, profesjonalizacja i specjalizacja zawodowa;
- 4) etyka i prawo w praktyce pracy socjalnej;
- 5) przegląd współczesnych modeli pracy socjalnej.

2. Projekt socjalny:

- 1) typy projektów socjalnych;
- 2) poszukiwanie mocnych stron osób korzystających z pomocy społecznej i zasobów środowiska jako główne podejście do tworzenia projektu;

- 3) reguły tworzenia projektu socjalnego i etapy pracy nad projektem oraz czynniki wpływające na jego realizację;
- 4) metody, techniki i narzędzia stosowane podczas realizacji projektu socjalnego;
- 5) partnerzy i koordynowanie działań;
- 6) znaczenie i konstrukcja budżetu związanego z projektem socjalnym;
- 7) rola i znaczenie działalności wolontariuszy biorących udział w realizacji projektu;
- 8) monitorowanie i ocena projektu;
- 9) realizowanie wybranych projektów socjalnych.

3. Struktura i organizacja pomocy społecznej:

- 1) pomoc społeczna w systemie zabezpieczenia społecznego;
- 2) podmiotowy i przedmiotowy zakres pomocy społecznej;
- 3) diagnozowanie i planowanie społeczne;
- 4) regulacje prawne i finansowanie pomocy społecznej;
- 5) pracownicy realizujący zadania pomocy społecznej;
- 6) struktura organizacyjna pomocy społecznej;
- 7) osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej — standard usług socjalnych;
- 8) jednostki organizacyjne pomocy społecznej — funkcje i zadania;
- 9) rola i znaczenie organizacji pozarządowych w działalności z zakresu pomocy społecznej;
- 10) nowe zagadnienia dotyczące pomocy społecznej wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

4. Przedmiot specjalizacyjny do wyboru:

- 1) rehabilitacja osób niepełnosprawnych:
 - a) rodzaje niepełnosprawności,
 - b) psychospołeczne problemy osób niepełnosprawnych, ich rodzin i środowiska lokalnego,
 - c) cele, rodzaje i zadania rehabilitacji,
 - d) diagnozowanie potrzeb socjalnych i rehabilitacyjnych osób niepełnosprawnych,
 - e) aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych,
 - f) rola pracy i spółdzielni socjalnych w rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
 - g) realizowanie wybranego projektu w ramach zajęć specjalizacyjnych;
- 2) rynek pracy i bezrobocie:
 - a) ekonomiczne problemy rynku pracy,
 - b) mierniki sytuacji na rynku pracy,
 - c) lokalne rynki pracy, europejski rynek pracy,
 - d) psychospołeczne skutki bezrobocia,
 - e) kategorie społeczne szczególnie narażone na bezrobocie i marginalizację społeczną,

- f) prawne aspekty zatrudnienia i bezrobocia,
- g) demograficzne przesłanki polityki rynku pracy,
- h) publiczne służby zatrudnienia — struktura, zadania i instrumenty,
- i) programy przeciwdziałania bezrobociu i łagodzenia jego skutków,
- j) organizowanie spółdzielni socjalnych,
- k) rozwój zawodowy człowieka,
- l) informacja zawodowa i doradztwo zawodowe,
- m) praca socjalna z różnymi kategoriami bezrobotnych osób korzystających z pomocy społecznej,
- n) realizowanie wybranego projektu w ramach zajęć specjalizacyjnych;

3) organizowanie społeczności lokalnych:

- a) problematyka społeczności lokalnych w teoriach socjologicznych,
- b) tradycje pracy ze społecznością lokalną,
- c) modele i podejścia do pracy ze społecznością lokalną,
- d) rozwój i aktywizacja społeczności lokalnej,
- e) rola spółdzielni socjalnych w aktywizacji społeczności lokalnej,
- f) etapy pracy ze społecznością,
- g) metody, techniki i narzędzia pracy ze społecznością lokalną,
- h) wiedza i umiejętności organizatora społeczności lokalnej,
- i) dokumentacja organizatora społeczności lokalnej,
- j) realizowanie wybranego projektu w ramach zajęć specjalizacyjnych.

5. Rodzinne poradnictwo socjalne:

- 1) rodzinne poradnictwo socjalne — podstawowe pojęcia;
- 2) diagnoza aktualnego stanu rodziny;
- 3) marketing rodzinnych usług socjalnych;
- 4) wybrane formy wspierania rodziny.

6. Superwizja:

- 1) omawianie doświadczeń nabytych podczas praktyk;
- 2) analizowanie własnych działań wobec osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej;
- 3) praca nad emocjami powstającymi podczas praktyk w relacjach z osobami i rodzinami korzystającymi z pomocy społecznej;
- 4) analiza dylematów etyczno-moralnych w pracy socjalnej.

7. Warsztaty terapii zajęciowej:

- 1) rola terapii zajęciowej w leczeniu usprawniającym oraz aktywizacji osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej;
- 2) rodzaje i stopnie niepełnosprawności i odpowiadające im typy terapii zajęciowej;
- 3) terapia zajęciowa przez sport i teatr;

- 4) pracownia plastyczna — ćwiczenie różnych technik: malarstwo, tkactwo, wyroby ze skóry, praca w drewnie, metaloplastyka, haft, dziewiarstwo, garncarstwo;
- 5) zajęcia kulturalno-oświatowe;
- 6) terapeuta zajęciowy — rola zawodowa, zadania realizowane w placówkach pomocy społecznej, kwestie etyczne, organizacja pracy, dokumentacja.

V. Wymagane umiejętności

W wyniku kształcenia słuchacz kolegium nabywa wiedzy i umiejętności zawodowych niezbędnych do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, umożliwiających:

- 1) prawidłowe rozpoznawanie sytuacji osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, określanie celów pomocy;
- 2) zaplanowanie form pomocy oraz stosowanie skutecznych w danym przypadku metod i technik w pracy socjalnej;
- 3) monitorowanie i dokonywanie ewaluacji podejmowanych działań;
- 4) zaprojektowanie swojego warsztatu pracy;
- 5) doskonalenie organizacji pracy;
- 6) efektywną współpracę ze specjalistami;
- 7) popularyzowanie celów pomocy i pracy socjalnej;
- 8) przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

W toku kształcenia rozwijane są u słuchacza umiejętności:

- 1) metodyczne;
- 2) interpersonalne;

- 3) kooperacji;
- 4) menedżerskie;
- 5) z zakresu public relations.

Podczas praktyk zawodowych słuchacz nabywa umiejętności:

- 1) praktycznego działania przez wypróbowanie swych umiejętności i skorygowanie ewentualnych pomyłek z pomocą osoby nadzorującej;
- 2) aktywnego i kompleksowego poszukiwania informacji niezbędnych do uzyskania pełnej wiedzy o problemie;
- 3) posługiwania się w praktyce wiedzą dotyczącą procedury postępowania oraz pracy i zadań organizacji i instytucji działających w obszarze pomocy społecznej;
- 4) samodzielnego prowadzenia pracy socjalnej za pomocą poznanych metod, z uwzględnieniem wszystkich jej efektów.

Słuchacz powinien stosować zasady etyki zawodowej pracownika socjalnego, do których należą:

- 1) udzielanie pomocy wszystkim osobom znajdującym się w trudnej sytuacji i zwracającym się o pomoc społeczną;
- 2) respektowanie praw tych osób do poszanowania ich godności osobistej;
- 3) działanie jako rzecznik interesów osób zwracających się o pomoc społeczną;
- 4) wzmacnianie samodzielności osób korzystających z pomocy socjalnej i przeciwdziałanie uzależnieniu się od niej.